

HIGIJENSKE USTANOVE NA PODRUČJU TIMOČKE KRAJINE IZMEĐU DVA RATA

MEDICAL INSTITUTIONS IN THE TIMOK REGION BETWEEN TWO WARS

Dr Petar Paunović, *Higijenske ustanove na području Timočke oblasti između I i II svetskog rata – studija*, Bor: Qwerty, 2014.

Božidar Blagojević

Dr Petar Paunović, učitelj zdravlja

HIGIJENSKE USTANOVE NA PODRUČJU
TIMOČKE OBLASTI IZMEĐU
I I II SVETSKOG RATA
- studija -

Knjiga *Higijenske ustanove na području Timočke oblasti između I i II svetskog rata – studija*, koju je doktor Petar Paunović sačinio, sastoji se iz dva dela: „Život i zdravlje stanovništva” i „Dom narodnog zdravlja u Zaječaru – Centar preventivne medicine Timočke oblasti”. Studija je zasnovana na obimnom istraživanju primarnih izvora, nastalih između dva svetska rata, uz korišćenje literature, naučnih i stručnih dela i radova. Kao dobar poznavalac istorije zdravstva, koristeći se hronološkom metodologijom, dr Paunović je uspeo da javnosti predstavi zanimljivo štivo iz domena zdravstvene zaštite i kulture. U prvom delu: „Život i zdravlje stanovništva”, obrađuje se Timočka oblast, zemljište i klima, i o njima se daju osnovne karakteristike uslovljene geografskim položajem i zemljišnim tлом,

njegovom konfiguracijom i pedološkim sastavom. Autor zatim piše o stanovništvu koristeći tadašnju administrativnu teritorijalnu podelu. Statistički se iznosi koliko je bilo stanovnika u godinama između dva svetska rata 1921, 1925. i 1931. godine za tadašnje srezove: boljevački, brzopalanački, zaglavski, zaječarski, ključki, negotinski i porečki. Govori se i o kretanju nataliteta i mortaliteta na području Moravske banovine prema popisu iz 1931. godine, kao i o drugim podacima, iskazanim u brojkama – statistički, što autorov rad, analiziranjem brojeva, čini egzaktijim i uverljivijim. Dr Paunović piše i o kulturi stanovništva, potencirajući, pre svega, zdravstvenu kulturu, koju stavlja u kontekst unapređenja narodnog zdravlja, borbu za zdravlje, u koju uključuje i odnos prema užoj i široj okolini, kako unutar gradskih, tako i seoskih urbanih naselja, u kojima odnos prema ishrani i vodi ima prioritetan značaj, i tu se navode, kao veoma značajan faktor za zdravlje stanovništva, kuće za stanovanje, odevanje, lična higijena, odmor i dokolica, ne zaboravljajući da ukaže i na značaj koji može da bude različit u zavisnosti od obrazovanja i kulture stanovništva: verovanje i religijsko uverenje, razni običaji, nadržilekarstvo i druge pojave. Na kraju ovog poglavlja govori se o braku, potencirajući da je u Timočkoj krajini između dva svetska rata dolazilo do stupanja u prerane brakove, maloletničke, što je itekako imalo velike posledice za zdravlje, utoliko više što ti brakovi u većini slučajeva nisu sklopljeni iz ljubavi, već dogovorom starijih, često iz interesa. Autor nije ispustio da pomene posledice koje se javljaju prilikom trudnoće i pobačaja, naročito kada je u pitanju pobačaj koji je obavljen kod neukih baba ili drugih nadržilekara, koji se često fatalno završavao.

Na kraju ovog dela dr Paunović piše i o vašarima i pijacama, koji su imali ne samo ekonomski, već i zabavno-rekreativni značaj: da je stanovništvo živelo za vašare i od vašara, da je boravak na vašarima donosio i određene posledice koje su se manifestovale kroz razne oblike njihovog zdravstvenog i mentalnog stanja.

U drugom delu studije, „Dom zdravlja u Zaječaru – Centar preventivne medicine Timočke oblasti”, doktor Petar Paunović piše o smernicama nacionalne politike u domenu zdravstvene zaštite, ukazujući da su osnove postavili dr Andreja Štampar i dr Milan Jovanović „Batut”, koji su nastojali da se u zemlji otvaraju tzv. Higijenske ustanove, čiji bi sadržaj rada bile: porodice, škole i naselja. Pominju se i higijenske ustanove: bakteriološke stanice po Srbiji, sa tačno naznačenim godinama i imenima mesta, zatim njihova osnovna delatnost rada, transformacije, organizacione i radne prirode. Autor ne zaboravlja da navede, taksativno, poslove kojima su se ove ustanove bavile, načine lečenja, lekare koj su u tim ustanovama radili i borbu protiv zaraznih bolesti, od kojih navodi: pegavac, šarlah, velike boginje, trbušni tifus, dizenteriju, sifilis i druge. Dr Paunović i ovde koristi statističke podatke koji govore o obolelim i izlečenim pacijentima, broju stanovnika po opštinama, strukturi materijala pregledanih u laboratorijama Doma narodnog

zdravlja u Zaječaru, pregled bakteriološkog rada kod važnijih i češćih oboljenja, pregled vakcinisanih protiv variole po srezovima i drugo, čineći ih što egzaktnjim: preglednim, uporednim i jasnim.

Aktivnost ovih ustanova u domenu zdravstvenog prosvetavanja nije izostala. Autor navodi da su se njihove aktivnosti na zdravstvenom prosvetavanju odvijale u naseljima: selima i školama, navodeći teme – bolesti o kojima je bilo reči, lekare koji su se ovim poslovima bavili i probleme sa kojim su se u radu susretali. Pri kraju rada, dr Paunović piše o osnivanju zdravstvenih zadruga, njihovom funkcionisanju kao vanbolničkim zdravstvenim asocijacijama koje deluju pod kontrolom Centralnog higijenskog zavoda u Beogradu i sarađuju sa Domom narodnog zdravlja, navodeći lekare koji su u njima radili i koliki su doprinos dali na zdravstvenom prosvetavanju stanovništva, izlečenju obolelih na selu i suzbijanju opakih zaraznih bolesti.